

практику соціальної роботи та оцінку їх ефективності в різних контекстах. Також важливо дослідити вплив зовнішніх факторів, таких як політика, економіка та культурні тенденції, на стратегічний менеджмент у соціальній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бушуєва Н. С., Черниш О. В. Менеджмент проєктів сталого розвитку неприбуткових організацій у ризиковому оточенні. *Управління розвитком складних систем.* 2023. № 55. С. 12–17. URL: <http://mdcs.knuba.edu.ua/article/view/291118/284699> 4
2. Василенко В. Ю. Стратегічне управління неприбутковими організаціями в період пост-кризового відновлення. *Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 19–20 груд. 2023 р. Львів : Львівський науковий форум, 2023. С. 39–41. URL: http://www.lviv-forum.inf.ua/save/2023/19-20.12/_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf 3
3. Ліганенко І. В., Приходько О. Ю., Кушнір О. І. Методичні підходи до формування антикризової стратегії розвитку неприбуткової організації. *Трансформаційна економіка.* 2023. № 5 (05). С. 69–74. URL: <https://transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/66/64> 2
4. Тимошенко М. М. Визначення стратегічних цілей розвитку лікувального закладу. *Technologies for the development of modern ideas and opinions regarding world trends* : proceedings the 32th International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, August 15-18, 2023. International Science Group. 2023. С. 109–111. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2023/08/TECHNOLOGIES-FOR-THE-DEVELOPMENT-OF-MODERN-IDEAS-AND-OPINIONS-REGARDING-WORLD-TRENDS.pdf> 1

ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ

Оксана Луса

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
omlysa.fpsrso23m@kubg.edu.ua

Науковий керівник: *Вадим Лютий*

Постановка проблеми. Прояви агресії спостерігаються у значній кількості дітей, що є виразом їхньої безпосередньої реакції та імпульсивності. Розповсюдження насильства та жорстокості у засобах масової інформації та на екрані викликає занепокоєння серед батьків та педагогів. Багато досліджень показують, що агресивність, що склалася в дитинстві зберігається протягом життя людини. Цьому сприяють багато чинників: ставлення в сім'ї, телевізійні програми, фільми та мультфільми, а також комп'ютерні ігри, які впливають на ступінь агресивності дитини. Прояви агресивної поведінки є наслідком стресових ситуацій, в яких знаходяться діти, погіршенням стану здоров'я

батьків і дітей, несприятливою екологією, ситуацією невизначеності, прискоренням ритму життя, умов життя більшості населення у зв'язку з воєнними діями на території України. Проте, проблема профілактики агресивної поведінки дітей, що перебувають у складних життєвих обставинах, не отримала належної уваги, оскільки не розглядалася вченими як проблема. Важливо не просто подавити агресію в дитині, а навчити контролювати її, навчити відстоювати свої інтереси і захищати себе соціально прийнятними способами, при цьому, а не обмежуючи прав та інтересів інших людей.

Аналіз останніх досліджень. Проблема агресивності привертає увагу науковці. Вона досліджена в працях Р. Берона і Д. Річардсона, Ю. Андрєєва, Л. Берковиць, І. Василенко, Н. Гребінь, Ю. Кочанової, О. Ороса, Н. Савінової та ін. Питанням профілактики та подолання агресивних проявів у дітей приділяли увагу Н. Білоусова, С. Васьківська, Л. Галушко, В. Кириченко, В. Кобильченко, О. Кононко, Т. Мицкан, А. Сподобаєва та ін. В дослідженнях названих авторів представлені теоретичні моделі та обґрунтовані чинники агресивної поведінки дітей різних вікових груп, визначені зміст та запропоновані форми і методи профілактики агресивної поведінки дітей та корекції такої поведінки соціально-педагогічними засобами.

Мета статті: узагальнення підходів щодо визначення чинників агресивної поведінки дітей, котрі перебувають у складних життєвих ситуаціях та профілактики такої поведінки

Виклад основного матеріалу. Багато авторів, які займалися вивченням проблеми агресії, вказують на складність і неоднозначність визначення терміну «агресія». Дуже часто під ним розуміється безліч дій, починаючи від вербальних образ і закінчуючи світовими війнами. Походження слова «агресія» відбувається від латинського терміну «agressio», що перекладається як «напад» або «нападати». Агресія – це дія або сукупність дій людини, мотивом яких є завдання шкоди комусь або чомусь. Саме наявність мотиву є ключовим аспектом для психологічної класифікації дій людини як агресивних [3, с. 9].

Р. Берон і Д. Річардсон [7, с. 19], вказують, агресія, в будь-якій формі, це поведінка, що має на меті вчинити шкоду чи завдати збитків іншій людині, яка, в свою чергу, має підстави уникати такого поводження з собою. Наведене вище визначення включає такі положення:

1. Основною метою агресії є цілеспрямоване та навмисне вчинення шкоди іншій людині.

2. Під агресією слід розуміти тільки поведінку, основною метою якої є вчинення шкоди або збитків іншій людині.

3. Жертви агресії повинні мати мотивацію стосовно уникнення такого ставлення до себе, такої поведінки.

Отже, можна сказати, що агресія – це будь-яка форма поведінки, спрямована на образу чи завдання шкоди іншій живій істоті, яка не бажає схожої поведінки відповідно до своїх інтересів. Тому агресію слід розглядати як модель поведінки, а не просто як емоцію або мотив. Не слід плутати агресію з негативними емоціями або встановленими мотивами.

Аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблеми дитячої агресивності дає підстави зробити висновок, що це явище є багатограним і неоднозначним, формується протягом декількох років, починаючи з дитинства. Напади агресивності частіше всього трапляються у небажаних дітей, у кожній другій ситуації агресивність спричинена помилками виховання у сім'ї, а саме: гіпер- або гіпоопіка, авторитарний стиль батьківського виховання. Відсутність спілкування в родині також є причиною агресивності, чим діти хочуть привернути до себе увагу батьків. Також однією з головних причин дитячої агресивності є бажання володарювати над іншими. Науковці вказують, що існує залежність агресивності дошкільнят від структури сім'ї. Так, наприклад, дворічні діти, чиї батьки померли ще до їхнього народження та виховувалися матерями, більше агресивні, ніж ті, які мали обох батьків [4, с. 50].

Термін «профілактика» (від грец. *prophylaktikos* – запобіжний) широко використовується в різних галузях знань і взагалі розуміється як дії або механізми, спрямовані на недопущення певних відхилень. Профілактика характеризується своєчасними заходами, метою яких є уникнення можливих відхилень та сприяння нормальному функціонуванню. Її основою є розуміння психо-біологічних умов і психолого-педагогічних чинників, що можуть спричинити виникнення відхилень у соціальному становленні дитини. Ці аспекти виявляються через стан здоров'я, організацію життя та поведінку [5, с. 116].

Розуміння сутності профілактики агресивної поведінки дітей, розглянутої як соціально-педагогічну проблеми, важливо формувати через призму поняття «соціально-педагогічна діяльність». Згідно з визначенням українського теоретика А. Капської, соціально-педагогічна діяльність полягає у наданні допомоги тим, хто зазнає складних життєвих обставин, за допомогою різноманітних форм підтримки – матеріально-фінансової, морально-правової, психолого-педагогічної. Таке розуміння важливе для усвідомлення шляхів та методів профілактики агресивної поведінки серед дітей та молоді, адже воно надає базовий фреймворк для розробки ефективних програм та підходів у сфері соціальної роботи та педагогіки [1, с. 18].

Значною мірою важливий є науковий підхід О. Кононко у визначенні прямого зв'язку соціально-педагогічної діяльності з процесом соціалізації особистості. Автор акцентує увагу на необхідності сприяти успішній соціалізації дитини. Тож, ґрунтуючись на цих концепціях, соціально-педагогічну діяльність ми розглядатимемо як спрямовану на підтримку успішної соціалізації дитини, її успішний розвиток та формування соціально прийняттого способу поведінки [2].

Аналіз наукових джерел дозволяє співвіднести соціально-педагогічну профілактику із формуванням ключових характеристик особистості, що сприяють позитивній соціалізації та гармонійним взаємовідносинам між людьми. Ми розглядаємо соціально-педагогічну профілактику агресивної поведінки дітей як набір індивідуальних або групових заходів, спрямованих на підтримку особистості дитини та її оточення з метою запобігання негативних агресивних тенденцій у поведінці молоді, виховання соціально корисних рис та

характеристик та компенсацію негативного впливу соціуму через переорієнтацію особистості у процесі навчання.

Для успішної психолого-педагогічної профілактики агресивної поведінки важливо навчити дітей навичкам позитивного спілкування, взаємодії з оточуючими та вмінню знаходити мирні альтернативи для вирішення конфліктів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Агресивна поведінка дітей виникає на фоні соціальних проблем та порушень функціонування її сім'ї внаслідок недостатньої педагогічної уваги батьків або їхніх некоректних виховних дій, може загострюватись внаслідок надмірної конкуренції у виховних закладах та відсутності в них належної виховної роботи. Безпосередніми чинниками агресивної поведінки дітей можуть бути стан фрустрації, викликаного перебуванням у негативній соціальній ситуації та негативним тиском оточуючих, міжособистісними і міжгруповими конфліктами, відсутність життєвих навичок, зокрема необхідних для вирішення конфліктів, неусвідомлення власних життєвих перспектив. В ході профілактики чинники агресивної поведінки дітей мають бути виявлені й компенсовані, а дітей необхідно навчити реагуванню на складні ситуації. Перебування дитини та її сім'ї у складних життєвих обставинах вочевидь підвищує ризик її агресивної поведінки й ускладнює проведення з нею профілактичної роботи. Розробка та апробація форм і методів профілактики агресивної поведінки дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, є завданням наступних досліджень

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зупинись! Посміхнись! : метод. посіб. з профілактики агресивної поведінки підлітків у центрах соціально-психологічної реабілітації / авт. кол. : Т. В. Журавель, К. В. Сергеева, О. Г. Шаровара. Київ : ФОП Буря, 2013. 124 с.
2. Кононко О. Дитяча агресія: специфіка, причини виникнення, виховання вміння її долати. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 3 (99). С. 80–85.
3. Кордунова Н. О. Особливості прояву агресивної поведінки в підлітковому віці. *Психогенез особистості: норма і девіація : зб. наук. ст. : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні проблеми сучасної психології: здобутки і перспективи»*, м. Луцьк, 6 лют. 2015 р. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т психології; гол. ред. Я. Гошовський. Луцьк, 2015. Т. 1. С. 130–140. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/10187?mode=full>
4. Литвиненко В. А. Застосування арт-терапії в корекційно-педагогічній роботі з дітьми дошкільного віку, які перебувають в умовах будинку дитини. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. VI (75). Issue: 181. С. 49–52. URL: https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/04/ped_psy_vi_181_75.pdf
5. Мурадова В. І. Агресивна поведінка сучасних підлітків. *Молодий вчений*. 2016. № 15. С. 413–415.

6. Орос О. Б. Агресивна та насильницька поведінка серед дітей підліткового віку. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2018. № 2 (38). С. 90–96. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/152925/152026>
7. Baron R. A., Richardson D. R. Human aggression. 2nd ed. New York : Plenum Press, 1994. 419 p.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПОСТТРАЖДАЛИМИ ВІД ВОЄННИХ ДІЙ: УСПІШНІ ПРАКТИКИ СПІВПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Тетяна Лях, Анастас Бойко, Андрій Харітонов

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

t.liakh@kubg.edu.ua, ansbiiko@gmail.com, aykharitonov.fpsrso23m@kubg.edu.ua

Наразі існує потреба вивчення успішних практик взаємодії державних і громадських організацій щодо соціальної роботи з постраждалими від воєнних дій. У фокусі нашої уваги такі сьогодні такі практики:

1. Соціальна допомога внутрішньо переміщеним особам, які втратили роботу під час війни в Україні;
2. Підтримка громадян України для відновлення пошкодженого житла або купівлі нового житла замість зруйнованого.

Розглянемо тезово кожну з них.

У контексті першої практики – соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам (далі – ВПО), які втратили роботу під час війни в Україні, зосередимось на ряді послуг:

1.1. Отримання статусу безробітного та скасування статусу безробітного. Ця послуга дозволяє в пару кліків легко й швидко оформити статус безробітного та допомогу або скасувати його [5].

Послугами можна скористатись на порталі Дія та у мобільному застосунку Дія. Понад 83 тисячі українців успішно скористались сервісом і отримали статус безробітного та допомогу, а понад 76 тисяч українців скасували статус безробітного. Користувачі оцінили послугу по отриманню статусу безробітного на порталі, під час опитування якості сервісу, на 9 балів із 10.

За стандартною формою можуть подати заяву всі громадяни, які втратили роботу. А спрощена процедура передбачена для тієї категорії осіб, які втратили роботу через війну. Нею можуть скористатися ВПО та особи, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або територіях, де ведуться (велися) бойові дії та не мають документів, необхідних для реєстрації [2]. Як тільки безробітний знайде роботу він може подати заяву на скасування статусу безробітного як на порталі так і в мобільному застосунку Дія.

1.2. Нова послуга на порталі Дія — підприємці отримують 6500 грн. за працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб.

Багато людей залишилися без роботи та дому й вимушено переїхали до інших областей України. Тепер коли наймаєте на роботу українця, який